

על סקלה נוטפת דם

לאה הרפז: **הקשב הזה**, ספרי עתון 77
2015, 75 עמ'

כאשר באים לדבר בספרה החדש של לאה הרפז **הקשב הזה** כדאי לזכור שהיא לא רק משוררת אלא היא גם ציירת מקורית ומעצבת אופנה של סריגים מרהיבים. יכולתה כציירת שימשה אותה גם בציור העטיפה לספר הזה. למיטב זיכרוני מפרסומיה בפייסבוק היא ציירה את העטיפה בלי קשר לספר, אבל כשהכינה את הספר, הבינה היטב את החיבור העמוק שיש לעטיפה אל לבם של השירים הכלולים בו.

העטיפה מייצגת באורח כמעט פלאי את המתח העצום בין ארוס לתנטוס השורר בספר בגלל אימי הגיל ותחלואים מקצרי חיים, שמדובר בהם בפירוט בפרק השביעי של הספר. בפרק זה יש שירים מחוויותיה של המשוררת סביב ניתוח מציל חיים. על העטיפה מופיעים דימויים המייצגים את הפתח הנשי ובו בזמן הם נראים כעלי שלכת. בדימויים אלה ההתכללו

באורח פלא הארוס, הלידה, הזקנה והמוות. יתר על כן, הדימויים האלה גם נראים כבקטריות בצלחת פייטרי בהגדלה של מיקרוסקופ וכך נכללה בהם גם הסכנה שיש בארוס הגואה בנפש בלי רסן. גם הרקע האדום של העטיפה אוקסימורוני: הדם הוא מייצוגי של הפריין הנשף, דם המחזור ודם הלידה. אבל דם שלא במקומו ובמועדו קשור בפציעה או במחלה ונושא עמו סכנה וחרדה. הצבע האדום הוא גם מסמן של פריחה וחיוניות, של לידה, פרחים ויין, אבל לתוך האדום של העטיפה חודרים צללים מאיימים – הדם משחיר מנוכחות המוות, כמו בשיר 8 של המחזור השביעי, שבו מתואר מפגש עם מלאך המוות ו**בְּחֻצְפָּה נְעִירָתִי אֲנִי סוֹחֶפֶת אוֹתוֹ, עַל גְּלִימָתוֹ הַשְּׁחוּרָה/ וְאֵינִי הוּא מַעַן לְסַרֵּב כִּי עֵזָה הַתְּסִיחָה/ וְגַם דְּמוֹ הַשְּׁחֹר תּוֹסְסִסֶסֶס** (עמ' 66).

לספר שבידי, צורפה מסמנת שהיא יצירה בפני עצמה, הצבועה גם היא באדום כהה. המלבן של המסמנת מזכיר מלבני זכוכית דקים ששימשו בשעתו לבדיקות דם במיקרוסקופ, אבל חומריותו התבליטית של האדום מעוררת אסוציאציה מאיימת של רקמה מהגוף. אם מסתכלים היטב נגלה באדום המאיים גם פרח קטן המעביר את הזרם האסוציאטיבי אל היפה והחיוני – אל אודם ורדים ויין. נוסח אחר ומילולי לתכניה של המסמנת מצוי בשיר 'סביבי האימה', עמ' 52. **וְהַכְּלוּם הַזֶּה צוֹעֵד לְכַטֵּחַ/ בְּצַעֲדִים נְחוּשִׁים/ אֲנִי מְצִיֶּרֶת עַל בֶּד לָבוֹ/ אֶת פְּנֵי הַזֵּמֶן/ עַל פְּנֵי הַסְּקָלָה הַנוֹטֶפֶת דָּם/ אֲנִי מְצִיֶּרֶת שׁוֹשֵׁן צְחֹר;**

היכולת של המשוררת ליצור דימויים אוקסימורוניים בשירה ובציור היא מהאיכויות של

אופיר משרקי

מ.ת.ג.

הַמְתָּג שְׁלוֹחֲצִים עָלָיו מְעִבֵר חֲשָׁמַל
בְּחוּטִים תַּת קִירָיִים (לֹא נִרְאִים
לְעֵין, אוֹלֵי אֲדָמַיִם)

מְגִיעִים לְבֵית הַמְנוּרָה, וְלִמֶּ
נוֹרָה מְעִבְרִים מְסָרִים
לְמַתָּג כָּלֵל לֹא אֶכְפֵּת
שֶׁהַמְנוּרָה נִשְׁרָפָה לְפָנַי

שְׁלוֹשָׁה יָמִים אוֹ אַרְבָּעָה
אֶתָּה מִבֵּין לְאֵן אֲנִי חוֹתֵר
אֶתָּה מִבֵּין

תהום באמצע הסלון

קרן קוך: **עד תקרת הבית**, הוצאת קשב
לשירה 2015, 84 עמ'

המשוררת קרן קוך היא זאבה בנעלי בית. אחת שהותירה מאחוריה את אדמות הערבה לטובת רצפה עטופה בשטיחים ארוגים בסלון ביתה. את יללותיה המירה בהשמעת קולות מרגיעים לילד שהיא מגדלת. אש היצירה, אש הנשיות המתפרצת, האש שבוולעת את החיים הפכה ללהבה קטנה המפיצה הרגשת חמימות זעיר-בורגנית בתוך חיי החולין. "היום הזאבה עושה כלים/ עושה כביסה עושה ילדים עושה ביד/ עושה את עצמה/ חיה". קורה שהיא נזכרת בין החלפת חיתול להאכלה במהותה הפראית, האותנטית "לוחשת גחלים היא מתקוממת מפעם לפעם/ מנסה לחקות את יללות הזאבה.../ אבל אז נשמעות יללות אחרות מחדר הילדים".

המחברת חיה בעולם מורכב שהוא מנת חלקם של יוצרים רבים שמנהלים חיי משפחה, עובדים לפרנסתם גם בתחומים שאינם שאובים מעולמם הפנימי והעשיר ויחד עם זאת נלחמים לשמור על גחלת היצירה. "את היד עוצרים, עוד בטרם אחזה בעט, בכיו של בני, הכלים בכיור". אבל למרות חלקי המציאות התובענית היא לא

מעשי אמנות מעולים. דן באיכות הזאת בפירוט סילוואנו אריטי (Silvano Arieti) בספרו Creativity: The Magic Synthesis.

השיר שממנו ציטטתי לעיל – השמיני בין שירי המחזור העוסק בניחות מציל החיים – הוא אחד המוקדים הגלויים ביותר בספר של המתח בין ארוס לתנטוס. הוא משתמש ביצירותיות כמוטיב מתוך סרטו הגאוני של אינגמר ברגמן 'החותם השביעי' – משחק שח של אביר עם המוות. הסרט מסתיים בריקוד עם המוות של כמה מדמויותיו, ובמקביל גם השיר נחתם בריקוד של המשוררת עם המוות. אך בעוד שבסרט הריקוד משמעו פרפור של כניעה לחידלון הכפוי, בשיר המשוררת מביסה את המוות במחול חושני. דמה התוסס בלהט מכושף בהשפעתה של מוזיקה צוענית, מעיר בה חוצפה נערית לסחוף את המוות לרקוד עמה. וגם דמו השחור תוסס. ארוס משחק שח נגד תנטוס וגובר עליו באמצעות המוזיקה והמחול. הדם האדום מביס את הדם השחור.

ביטוי אחר של הקונפליקט בין מוות לחיים מתואר בשיר התשיעי באותו מחזור. בשעה שייסוריה של המשוררת מתעצמים ויולדים בנפשה הדוויה שנאה עזה לחיים, מצילה אותה מהוויתור הסופי נוכחותו של מלאך בירוק – אח או רופא תורן המביא לה כדור נוסף לשיכוך כאביה. המלאך בירוק גואל אותה לרגע מיאוושה הנורא מול מולך החיים התובע אינספור קורבנות. הירוק כידוע הוא היפוכו של האדום במעגל הצבעים. המלאך הוא דמות גברית רבת חסד שהיא חפה מכל אנוכיות – הוא אהבה וחמלה טהורות.

הספר כולו עומד בסימן נוכחותו של המוות והוא מעיד על ייסורי גוף קשים מנשוא. טבעי שבנקודה זאת יתרחשו בנפש מעין סיכומים, ועל כפות המאזניים יוטלו האי נמנעות של הכליון ופיתוי החיים: **"אֲנִי מְנִיחָה עַל כַּף הַפֶּלֶס, אֶת תּוֹעֵפּוֹת אוֹנִי/ וְעַל כַּף הַנְּגִידִית/ אֶת הַמִּתְפַּלֵּה// עַל כַּף אַחַת דָּחִי וְעוֹד דָּחִי/ וְעַל הַנּוֹתֵרֶת/ אֲבִי הַיְקָרוֹת/ הַמְעַשֵׂשׁ וְהַתְּשׁוּקוֹת"** (עמ' 11).

טבעי גם שבתקופה אפוקליפטית כזאת יצונו זכרונות ילדות בחיקה של אמא, שאלות נושנות של זהות יגחו מחביון ותשומת הלב לתקתוקיו של הזמן האוזל תתרחב: **"הַגּוֹף שְׁלִי מוֹדֵד וְמִנִּים/ מְעַבֵּר לְתַקְתוֹק שְׁאוֹן הַזֵּמֶן"** (עמ' 9).

בנסיבות כאלה גם טבעי שזיכרון האהבות הגדולות והקטנות על תסכוליהן הבלתי נמנעים ישוב לפקוד את הנפש. סיכום כל הסיכומים הוא זה: **"שֶׁרָק עוֹרֵב יֵדַע לְבַחֵר אֶת הַנוֹצֵץ/ בֵּין אֲבָנִים מֵאֲפִירוֹת"**. רק מהחוויה של קרבת המוות ניתן לזהות את מה שבאמת חשוב לנפש. מכל מקום, החשוב מכל דווקא בעונה כה קשה הוא כצפוי עצם מעשה היצירה. דימוי השלכת שעל העטיפה קשור בהכרח בשיר 'עץ נשיר' (עמ' 33): **לֹד הֵייתִי עֵץ נְשִׁיר, עוֹמֵד בְּמַעְרָמָיו/ מוֹל רוּחַ/ אֵיךְ הָיוּ שִׁירֵי נוֹשְׂרִים אֶל כָּל עֵינַיִם/ דֶּךְ חִלּוֹן פְּתוּחַ/ וְחִלּוֹם אֶחָד קוֹלֵט אֶת הַדְּפִים/ חוֹבֵק מְלֶחֶם, נוֹשֵׁק לְצִלִּיל/ בּוֹרֵא תְמוּנָה אַחַת שׁוֹקֶת/ וּמְכַל הֵיתֵר/ בּוֹרֵא לְעַצְמוֹ עוֹלָם"**.

מרדכי גלדמן